

Библиографические ссылки

1. **Конев В.** Критика способности быть (семинары по «Бытию и времени» Мартина Хайдеггера) / В. Конев. – Самара : Изд-во «Самарский университет», 2000. – 274 с.
2. **Михайлов И. А.** Ранний Хайдеггер / И. А. Михайлов. – М. : Прогресс-Традиция; Дом интеллектуальной книги, 1999. – 284 с.
3. **Хайдеггер М.** Прологомены к истории понятия времени / М. Хайдеггер. – Томск : Водолей, 1998. – 384 с.

Надійшла до редколегії 15.12.09

УДК 128

О. О. Осетрова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**М. БЛАНШО ПРО ФЕНОМЕН САМОГУБСТВА
У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ СМЕРТІ ЯК МОЖЛИВОСТІ**

Проаналізовано суїцидологічні погляди М. Бланшо, згідно з якими феномен самогубства не наближує людину до смерті як можливості.

Ключові слова: самогубство, смерть, можливість.

Проанализированы суицидологические взгляды М. Бланшо, суть которых состоит в том, что феномен самоубийства не приближает человека к смерти как возможности.

Ключевые слова: самоубийство, смерть, возможность.

The article presents the investigation, of Blansho's suicide opinion, according to which the suicide phenomenon doesn't make person closer to death as a possibility.

Keywords: suicide, death, possibility.

Проблема смерті посідала центральне місце у творчості французького письменника, літературного критика М. Бланшо. Його твори й статті насичені гострими екзистенційними проблемами, серед яких має місце й проблема самогубства, яка не втратила актуальність і сьогодні. (До речі, суїцидологічні погляди М. Бланшо вплинули на французького новеліста і драматурга А. Арто, відомого своїм «театром жорстокості». Він трансформував ідею М. Бланшо у власну, згідно з якою самогубство є революцією проти Бога. Розвиваючи тему самогубства, А. Арто вийшов на той рівень уявлення людських можливостей, на якому відчуття людини не згасають при наближенні до смерті. Сам А. Арто, незважаючи на

те, що факт його самогубства не довели, все ж таки не був похований за католицьким обрядом.)

Як констатував С. Зенкін, для художніх творів М. Бланшо характерні відчуженість та відсторонення від предмета обговорення. Відчуженість притаманна і самітницькому способу життя письменника. Так, П. Адамс Ситні писав у своїй післямові до книги М. Бланшо «Погляд Орфея», що про її автора майже нічого не відомо: ні автобіографії своєї він не написав, ні лекцій ніколи не читав, ні інтерв'ю не давав, ні з публікою не спілкувався.

С. Зенкін наступним чином сформулював завдання, якому підкорена творчість М. Бланшо, визначивши його як завдання епохальне, культуроперетворювальне: «... обосновати в теорії і реалізувати на практиці нову метафізику і поезику, которые должны зиждиться на энергии тотального, неустанный отрицания...» [2, с. 170]. Аналогом цього завдання М. Бланшо виступає у філософії розроблена Т. Адорно «негативна діалектика».

Сам М. Бланшо виходив у своїй творчості з ідей Г. В. Ф. Гегеля, Ф. Ніцше, М. Гайдеггера, Е. Левінаса, а також С. Маларме й Ф. Кафки. Як філософський метод він використовував негативну діалектику, що відповідало поставленому ним завданню. До речі, це у Г. В. Ф. Гегеля він запозичив високу оцінку заперечення у діалектиці. Заперечення виступає у нього завжди і всюди домінуючим моментом, оскільки акцент він робить на смерті, що постійно переживається, на втраті власного буття, аналізуючи створювані ситуації «зсередини», тобто з позиції самого автора, що «зникає» у Ніццо, але у такому Ніццо, яке говорить.

Основне завдання даної статті полягає у тому, щоб, проаналізувавши феномен самогубства у контексті проблеми смерті як можливості, з'ясувати, чи наближується людина шляхом суїцидального акту до смерті як можливості, спираючись на працю М. Бланшо «Смерть як можливість».

Зазначене завдання зумовило наступні конкретні цілі:

- 1) розглянути, який смисл вкладає М. Бланшо у поняття «досвід смерті»;
- 2) проаналізувати поняття «задоволення від смерті» і «смерть із задоволенням», якими оперує М. Бланшо;
- 3) з'ясувати, чи можлива смерть як можливість та чи реалізує це завдання самогубство;
- 4) зробити висновки.

М. Бланшо, як і Ф. Кафці, притаманне почуття глибокого зв'язку мистецтва зі смертю, оскільки смерть покладає кінець всьому. Саме тому «кто властен над нею, обладает предельной властью и над собой, обретает все свои возможности, является одной великой способностью. Искусство – это власть над смертным пределом, предел всякой власти» [1, с. 196].

М. Бланшо визначив дві життєві настанови і мети, одну з яких повинна наслідувати людина мистецтва, а другу – просто людина.

Людина мистецтва зможе дійсно творити, вважав М. Бланшо, тільки оволодівши смертю і пануючи над нею. Виявляється це панування, з його точки зору, у наступних процесах, що протікають у творчості:

- у здатності (і можливості) помирати в помираючому;
- у здатності отримувати найвище задоволення від смерті, що подібно до набуття гегелівської «мудрості».

При дотриманні зазначених умов творчість виступає як досвід смерті, складовими елементами якого, за М. Бланшо, є:

- завчасне володіння смертю людиною мистецтва, шляхом чого досягається нею творчість;
- досягнення нею шляхом такої творчості самої смерті.

Така діяльність означає, що людиною мистецтва були налагоджені зі смертю вільні стосунки.

Виникає питання: чи можливо (і якщо так, то яким чином) налагодити зі смертю вільні стосунки, пануючи над нею, людині, що не пов'язана з мистецтвом? Припущу, що зазначені стосунки людина налагоджує (чи принаймні намагається налагодити), учиняючи самогубство. Тоді виникає наступне питання: чи у кожному самогубстві реалізуються ці стосунки? На думку М. Бланшо, не у кожному. І тут необхідно звернути увагу на різницю між «задоволенням від смерті» і «смертю із задоволенням».

«Задоволення від смерті» – це примирення найвищої негативності з абсолютною позитивністю, що не заперечує роботи свідомості, а отже, і життя.

У свою чергу, «смерть із задоволенням» свідчить про незадоволеність життям. Шляхом цієї смерті не можна досягти метафізичної повноти буття. Самогубець, що сприймає «смерть із задоволенням», позбавлений влади над межею всіх можливостей хоча б уже тому, що він тікає від нещастя, будучи відчуженим від щастя жити і не маючи над ним влади.

М. Бланшо з даного приводу відзначав, що «факт лишення життя ще не забезпечує щасливого обладання смертю, он позволяет умереть с удовлетворением лишь в негативном смысле (радуясь, что настал конец безрадостной жизни)» [1, с. 198].

На думку мислителя, проблему людини складає здатність померти. Ця проблема пов'язана з тим, що, незважаючи на своє знання про смерть, людина, за висловом М. Бланшо, не впевнена, а за висловом З. Фрейда, не вірить в глибині душі у власну смерть, оскільки вона не здатна уявити (З. Фрейд) чи помислити (М. Бланшо) всю її достовірність.

Помислити смерть, за М. Бланшо, – значить спробувати уявити щось «роз'їдаюче не-достовірне», яке внаслідок своєї природи наче руйнує і людський мозок, і думку. Люди, уникаючи думок про смерть, таким чином ховаються від неї, а це, у свою чергу, з точки зору французького мислителя, можливо лише в силу того, що «смерть сама по себе есть вечное бегство от смерти, глубина укры-

тия от нее» [1, с. 201]. Звідси М. Бланшо вивів певну змістову тотожність між висловами «ховатися від смерті» й «ховатися у смерті». Ось тут-то, на його думку, і стає очевидною доцільність проблеми здатності померти, актуальність якої загострюється тоді, коли людина фокусується на достовірності своєї смертності і окінченності: з одного боку, відзначав М. Бланшо, людина є смертною, а з іншого – вона ще й повинна стати смертною. Це означає, що, з одного боку, людина є смертною за своєю Природою і відповідно до Законів Природи чи Бога знаходиться у підлеглому стані: смерть тяжіє над смертними, вони повністю перебувають під її владою. Тут смерть виступає для людини як необхідність, як єдина перспектива, що позбавляє сенсу будь-яку діяльність.

Самогубством у даному випадку смерть не перемагається, а навпаки, утверджується у своєму пануючому положенні: самогубець остаточно опиняється під владою смерті, яка, будучи звільненою суїцидальним актом, активно поглинає пасивну істоту, що добровільно опиняється у її розпорядженні.

Однак, з іншого боку, людина бажає утвердитися у власній владі, у тому числі і над смертю, а це, за М. Бланшо, реально тоді, коли смерть постане перед людиною не як необхідність, а як можливість, не детермінована ніяким «якщо». Саме можливість як така є сферою свободи, в якій можливо неможливе.

Тут слід відзначити, що закріплення за смертю статусу «можливої», тобто такої, що не обов'язкова, не гарантована, є неможливим для людини, як вона є. Тому такої значущості набуває надія як екзистенційно-онтологічна налаштованість людини.

Однак, з точки зору М. Бланшо, пошук і утвердження смерті у статусі можливості є покликання і мета, гідна людини як людини, звичайно, в умовах непорушної необхідності, оскільки: «В перспективе человеческого духа смерть – это не то, что дано, а то, что следует сотворить; это задача, которую мы активно берем на себя и которая становится источником нашей активности и нашей власти» [1, с. 201].

Буттійність людини, тобто те, що вона є, залежить, на думку М. Бланшо, від смерті, з якою вона тісно пов'язана: не смерть повинна приходити до людини, а людина повинна творити свою смерть, таким чином, роблячи себе смертною. У зазначеному творчому акті, вважає мислитель, людина стає творцем, а її творіння сповнюється істинного сенсу. Таким чином, резюмував М. Бланшо, людське «решение быть безбытийным – это и есть смерть как возможность» [1, с. 201 – 202].

Наслідком такої позиції, за М. Бланшо, є припущення про значущість самогубства як особливої форми смерті, у якій реалізується активність, що відкриває людині шлях до самої себе. Тут самогубство як можливість на протигагу необхідності може розцінюватися як дивовижний засіб, оскільки: «Не будь под рукой этого кислородного баллона, мы бы задохались, не могли больше

жить. Когда смерть рядом, безотказно послушная, то становится возможной жизнь, ибо именно смерть дает нам воздух, простор, радостную легкость движения – она и есть возможность» [1, с. 202].

Самогубство, за визначенням М. Бланшо, – це моральна проблема, яка постає або як вирок, що засуджує й звинувачує, або як виклик, що спростовує будь-яку владу і всемогутність.

Таким чином, самогубство несе смерть, яка трансформувалася з необхідності у проблему і як така набула статусу можливості, що заступив місце статусу даності. Це означає, що суїцидент шляхом добровільної смерті набуває влади над смертю як такою, оскільки він усталює своє активне ставлення до неї як до своєї можливості.

Тут виникають нові питання: чи здатна людина оволодіти силою, яку являє собою смерть? Чи поширюється влада людини на можливість померти? Чи може людина принести собі у дар власну смерть? Чи можна людині піймати смерть без того, щоб у результаті вона не піймала її, позбавивши при цьому самої себе ж? «Действительно ли я умираю как человек, достойной человека смертью, всецело вложив в нее свою человеческую свободу и интенцию» [1, с. 204]? Чи можлива смерть як можливість, та чи реалізує це завдання самогубство?

Про реалізацію зазначеного завдання, на думку М. Бланшо, могли б свідчити наступні людські досягнення:

- 1) олюднена смерть;
- 2) абсолютна свобода;
- 3) трансформація свідомості, що зникає зі смертю, у свідомість зникнення, що свідчить про становлення людини утіленою цілісністю, тобто про набуття нею статусу абсолюту.

Статус абсолюту був би значним привілеєм людини навіть у порівнянні з досягнутим людством безсмертям, оскільки:

- 1) безсмертя як можливість людської сутності рівнозначно смерті як необхідності: в обох випадках наявний обмежувач, але відсутня влада людини над смертю/безсмертям;
- 2) безсмертя як наукове досягнення служило б цілющими ліками, але звело б смерть до статусу «неможливої». При цьому зазначене вище питання стосовно того, чи владна людина померти, як і раніше залишалося б відкритим і загострювалося б.

Міркування про безсмертя М. Бланшо підсумував наступним чином: «Для человечества, странным образом обреченного быть бессмертным, самоубийство, возможно, оказалось бы единственным шансом остаться людьми, единственным выходом в человеческую будущность» [1, с. 205].

Добровільна смерть в умовах безсмертя відкривала б можливість бути безбуртійним й поставала б найвищою можливістю, сповнюючи смерть сенсом. У такому випадку у ній реалізувалася б зазначена вище людська активність.

Однак людина, як і раніше, залишається смертною за своєю природою, а самогубство як активна дія являє собою ілюзію. Насправді самогубство як вчинок не скасовує смерті, оскільки приводить до загибелі суїцидента. Людина своїм суїцидальним актом бажає продемонструвати власну владу, довести своє домінуюче становище, свою зверхність над усім, їй підвладним, тобто присвоєним. Однак привласнити собі смерть – значить, впустити її у себе, тобто обернути її на власну сутність. Тоді зовнішнє приневолення смерті, якого людина намагалася уникнути, обертається приневоленням внутрішнім. Суїцидент, що з огляду на смерть бажав бути діячем, сам перетворився на поле діяльності смерті. Це пояснюється тим, що навіть шляхом самогубства людина не спроможна привласнити собі смерть, яка, навпаки, привласнює її.

У зазначеному процесі привласнення сама смерть актуалізується, оскільки з можливої вона переходить до розряду дійсної і необхідної, що, у свою чергу, знімає її як можливість. Більш того, це доводить, що смерть тут і ніколи не виступала як можливість, а лише являла собою відкладену необхідність.

За М. Бланшо, смерть внаслідок самогубства, як і смерть природна, виявляє «предельную пассивность – под маской деяния здесь фактически происходит замороженная самоутрата» [1, с. 208]. Справа у тому, що смерть як можливість повинна розкрити всі граничні і позамежні здібності людини як істоти смертної. У цьому і полягає її завдання становлення двічі смертною. Кожна людина народжується смертною, з часом усвідомлюючи це. Бути істотою двічі смертною – значить, зберегти і утримати свою свідомість не тільки у момент смерті, але й після її настання. Цього прагнув Со-крат, який припускав існування чистого розуму після смерті, здатного контактувати з подібними звільненими енергіями.

Однак людина за природою своєю не має можливості досягнути такого результату. Смерть як можливість передбачає те, що Я й після смерті залишиться цим же Я. Мета такої смерті – не допустити процесу відчуження Я від самого себе, а навпаки, зберегти його. А в самогубстві відбувається лише процес пошуку свого Я, його достовірності й рішучості, вважав М. Бланшо. З точки зору мислителя, самогубство не є свідомою усталеною й збереженою владою над собою, завдяки якій Я, стаючи безбуттійним, отримує право бути. Навпаки, самогубство свідчить про відчуженість Я суїцидента, що постає як невиразно-нейтральна тінь. У цьому полягає відмінність позиції М. Бланшо від позиції стоїків та М.Е. де Монтеня, на перший погляд, тотожних. Однак, незважаючи на потяг до влади над смертю, завдяки якій досягається свобода, стоїки шляхом самогубства, що скоювалося зі стоїчною незворушністю, вважав мислитель, досягали лише байдужої влади. У результаті стоїчна байдужість робила і смерть настільки байдужою, що перетворювала її на ніщо, а сама як відчуженість припиняла бути владою над собою.

Таким чином, за М. Бланшо, «самоубийство не обов'язательно являється ответом на зов возможности, раздающийся из смерти» [1, с. 209].

З приводу проблеми смерті як можливості не можна проминути позицію французького філософа-екзистенціаліста, письменника, драматурга Ж.-П. Сартра, який розглядав феномен самогубства у контексті проблеми людських можливостей. Смерть, зазначав він, перебуває поза людськими можливостями, відбираючи значення та сенс життя, оскільки проблеми життя зі смертю не розв'язуються. Смерть як можливість обов'язково повинна передбачати майбутнє, яке насправді знищується зі смертю, не наступивши. Точка зору Ж.-П. Сартра, згідно з якою значущість будь-якої людської дії міститься тільки у майбутньому, визначає його ставлення до самогубства як до дії, що позбавлена сенсу, значення і визначеності, оскільки:

1) самогубство звернене до минулого і як таке слугує вираженням його заперечення;

2) самогубству як останній дії життя відмовлено у майбутньому, що і робить його невизначеним.

Невдала суїцидальна спроба може бути надалі розцінена людиною як прояв боягузтва, оскільки з часом їй відкриються інші можливі рішення проблеми. Однак такі рішення, як проекти саме цієї людини, можуть мати місце тільки у її житті. Звідси Ж.П. Сартр робить наступні висновки:

1) «смерть не может быть моей собственной возможностью; она не может быть одной из моих возможностей» [3, с. 545];

2) смерть абсурдна;

3) «самоубийство является абсурдностью, которая погружает мою жизнь в абсурд» [3, с. 545].

У цілому самогубство ставить два питання:

1) чи можливе життя (адресується життю);

2) чи можливе самогубство (адресується самому самогубству).

На думку М. Бланшо, самогубство актуалізує друге питання, що є домінуючим.

Проаналізувавши цілі й прихований потенціал суїцидента, М. Бланшо зробив акцент на наступних моментах його суїцидальної діяльності:

1) він сповнений оптимізму;

2) бажає оволодіти небуттям, творячи своє власне небуття;

3) шляхом самогубства підносить смерть до рангу вчинку, не бажаючи при цьому робити вчинки.

У результаті суїцидент шляхом самогубства утверджує і діяльне начало, притаманне людині як такій, і сенс життя, і саме буття, тобто все те, що він вирішив заперечувати.

Суїцидент належить запереченню, яке пронизує собою всі його рішення і дії. Він позбавлений здатності і можливості використовувати заперечення і не здатний утекти від себе, оскільки, як відзначав

М. Бланшо, «принадлежит он нейтральному миру отсутствия, где изначально не является собой» [1, с. 209]. Французський мислитель визначив таке становище суїцидента як ситуацію відчаю, у якій смерть для людини починає являти собою нездійсненну надію.

Той, хто наважився на добровільну смерть, ще має притаманну людині у цьому світі силу, а отже, міг би жити. Небуття, у яке він вирішив зануритися, виступає для нього порятунком. Воно є для нього тим кінцем, який, у свою чергу, дозволить знайти початок.

М. Бланшо підкреслював: «Убивающий себя – великий утвердитель нынешности» [1, с. 209], мотивуючи тим, що, з одного боку, самогубець, перебуваючи у відчаї, не володіє теперішнім (справжнім) часом для смерті, а з іншого – він бажає утвердити «абсолютну» мить, яка у своєму торжестві над майбутнім зафіксується у теперішньому, у «зараз». Однак саме це «зараз» і викриває слабкість та ілюзорність самогубства як вчинку, тому що «смерть никогда не присутствует в настоящий момент» [1, с. 210].

Мислитель акцентував увагу на існуванні двох видів смерті:

1) смерті, межею якої виступає здатність померти і гегелівський ризик не на життя, а на смерть; ця смерть, що сприймається як свобода, перебуває у підвладному людині світі; це – смерть видима;

2) невловимої смерті, непідвладної людині і, у свою чергу, не владної над нею; це – смерть невидима.

Самогубець же шляхом першої смерті розраховує досягнути другу, що неможливо.

Суїцидента, на думку М. Бланшо, пригнічує загадковість майбутнього, яку він і має намір усунути своїм актом, бажаючи, таким чином, скасувати таємницю смерті. Однак така мета недосяжна в силу природи смерті, атрибутами якої є:

1) невизначеність моменту її настання, внаслідок чого її не можна замислити;

2) відсутність певних стосунків між нею і людиною.

Самогубство, неодноразово підкреслював мислитель, непідвладне задуму, оскільки і його мета, і результат при наближенні до неї ілюзорні. Однак, з іншого боку, надаючи смерті форму задуму, людина знаходить єдину можливість принизити смерть і піднести свій задум до уже нелюдської можливості.

Таким чином, самогубець своїм «вчинком» не приймає смерть, а навпаки, бажає усунути її як майбуття. Однак це неможливо, оскільки майбуття, за М. Бланшо, і складає сутність смерті. Тому той, «кто хочет умереть – не умирает, а теряет волю к смерти, вступает в завораживающий мрак, где и умирает в безвольной муке» [1, с. 211].

Таку втрату волі до смерті М. Бланшо пояснював тим, що людина як така не володіє можливістю перетворення смерті на об'єкт воління. Смерть потойбічна недосяжна для людини: вона не має тієї влади, яка б дозволила її побачити, вона прихована від людини своєю непроникливістю.

Таким чином, шляхом самогубства людина не набуває влади ні над смертю, ні над майбутнім: будучи народженою, людина має майбутнє; будучи добровільно померлою, вона позбавляється майбутнього, так і не закріпивши за собою звання двічі смертної.

Можливо, підсвідомо людина передчуває зазначений стан речей і спрямовує свою турботу на власну зовнішність та інші деталі, які належать цьому світу й забезпечують «пристойність» (порядний вигляд) її трупу у майбутньому. Це єдине, що для неї можливо у плані власного «майбуття», у якому її уже не буде. В той же час скрупульозне приготування до самогубства свідчить у цілому про відсутність бажання померти: воля суїцидента, перебуваючи на порозі непізнаного, звертається на те, що безпосередньо є. У самогубстві реалізується божевілья, однак, божевілья як привілей людини, що стверджує її пошуки і непомірні бажання. Це, за М. Бланшо, – «безумие, от которого нам, однако, не отрешиться, не отрешившись и от своего удела (без способности к самоубийству человечество потеряло бы какое-то равновесие, перестало бы быть нормальным)...» [1, с. 212].

У самогубстві людина реалізує єдине своє право, яке не супроводжується обов'язками. Але це ж право, як відзначав М. Бланшо, і «не подкрепляется реальной способностью» [1, с. 212], оскільки не досягає поставленої перед собою мети, яка полягає у досягненні невідвладної людині потойбічної смерті. Шляхом самогубства людина так і не досягає смерті як можливості. Навпаки, смерть, котру суїцидент уявляє як граничну форму своєї влади, відчужує його від цієї ж влади. Більш того, смерть стає безвідносною щодо цієї людини, так і не утверджуючись у бажаному для неї статусі можливості. Смерть для суїцидента стає, за визначенням М. Бланшо, ірреально-невизначеною.

Людина шляхом самогубства бажає принести в дар своєму Я власну смерть, таким чином утверджуючи свою владу. Однак у самогубстві відбувається роздвоєння Я, частини якого відчужуються смертю одна від одної: Я дарує своєму Я смерть, але уже не це Я її отримує в дар. У такому відчуженні людина, бажаючи бути собою і зберегти себе, остаточно припиняє бути самою собою. Втрачаючи ж самого себе, самогубець помирає не своєю смертю, а смертю, яку він заперечував. Ця смерть, за М. Бланшо, являє собою недбалість, що вічно триває, та ухильне утягнення.

Таким чином, у добровільній смерті людина не перевершує себе, так і залишаючись людиною, смертною від народження, такою, що не має можливості ні подолати її, ні оволодіти нею, ні владарювати над нею. Шляхом самогубства людина лише підтверджує свій статус людини.

Бібліографічні посилання

1. **Бланшо М.** Смерть как возможность / М. Бланшо // Вопросы литературы. – 1994. – Вып. 3. – С. 191–213.

2. **Зенкин С.** Морис Бланшо: отрицание и творчество / С. Зенкин // Вопросы литературы. – 1994. – Вып. 3. – С. 170–191.
3. **Сартр Ж.-П.** Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.-П. Сартр. – М. : Республика, 2004. – 639 с.

Надійшла до редколегії 24.12.09

УДК 130.3

С. В. Шевцов

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

ИСТОКИ ПОНЯТИЯ TECHNE В ЕВРОПЕЙСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Проведено аналіз категорії techne в європейській культурі в контексті ідей Софокла й М. Гайдеггера.

Ключові слова: техніка, європейська культура, Софокл, таємне знання.

Проведен анализ категории techne в европейской культуре в контексте идей Софокла и М. Хайдеггера.

Ключевые слова: техника, европейская культура, Софокл, тайное знание.

The analysis of a category techne in the European culture in a context of Sophocles' and M. Heidegger's ideas is carried out.

Key words: technics, the European culture, Sophocles, secret knowledge.

В работе пойдет речь об одном из фундаментальных понятий европейской культуры, конституирующих само наше существование, – techne. Как писал М. Хайдеггер, само существо современной техники связано с этим понятием. Техника, изначально созданная быть в услужении человеку, незаметно для последнего поработила его, так что не она его служанка, но сам человек становится рабом собственного изобретения и начинает ему безропотно служить. Чтобы понять суть современной техники, необходимо совершить деструкцию онтологии, то есть попытаться пробиться к истоку самого понятия techne – к тому, что оно представляло собой в Античности как колыбели европейской культуры. Для этого я обращусь к мифу об Эдипе, как одному из архетипных для европейского сознания, и его интерпретации Софоклом.

Проблема techne в мифе об Эдипе – одна из ключевых. Во-первых, она фундирует собой суть тайного знания. Во-вторых, обстоятельства победы Эдипа над Сфинксом. В-третьих, становится путеводной нитью для понимания специфики знания-власти.